

Шановні читачі!
Передплачуйте
новий щоквартальник
на 2006 р.

Часопис КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПРАВА

Індекс часопису: 23994

Індекс та умови передплати часопису розміщені
у Каталозі видань України
Звертайтеся у поштові відділення зв'язку.
Вартість передплати і доставки на рік — 17,18 грн.

Окремі примірники можна придбати в редакції часопису.

Контактні тел.: 278-48-97; 452-28-64; 424-33-35

З умовами передплати електронної версії часопису можна
ознайомитись на сайті: www.atlas-nauka.com або за тел.: 201-75-23

kiev.ua.

код екземпляра

684007

Часопис КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПРАВА

Український науково-теоретичний часопис

Заснований
у жовтні 2001 року

2006/1

Виходить
4 рази на рік

Київський університет права НАН України
Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України

ЗМІСТ

Головний редактор
Шемшученко Ю.С.

Редакційна колегія

Андрійко О.Ф.,
Безугла Я.І.,
Бобровник С.В.
(відповідальний секретар),
Горбатенко В.П.,
Дмитрієв А.І. (заступник
головного редактора),
Костенко О.М.,
Кучеренко І.М.,
Погорілко В.Ф.,
Римаренко Ю.І.,
Семчик В.І.,
Шевченко Я.М.,
Усенко І.Б.,
Ходаківська Т.В. (редактор)

Рекомендовано до друку
Вченою радою
Інституту держави і права
ім. В.М.Корецького
НАН України
(протокол № 2 від 26.01.06);
Вченою радою
Київського університету
права НАН України
(протокол № 4 від 22.03.06)

Авер'янов В.Б. Принцип верховенства права в новій адміністративно-правовій доктрині	3
Теорія та історія держави і права	
Ладиченко В.В. Аксиологічна природа організації державної влади	9
Львова О.Л. Взаємозв'язок права та релігії як чинник удосконалення механізму реалізації прав людини	15
Гусарев С.Д. Юридична професія в контексті правової спадщини Риму	21
Легуша С.М. Правові відносини як форма і результат правової діяльності	25
Гавриленко О.А. Особливості правосвідомості громадян північнопричорноморських держав античної доби	30
Дідич Т.О. Правоутворення: поняття та сутність явища	35
Соболев А.С. Юридичний позитивізм і школа «природного права»: від протистояння до толерантності	40
Новікова С.О. Конституційні проекти декабристів як відображення впливу міжнародно-політичних чинників на розвиток державницько-правової думки в Росії та Україні	46
Трифонов С.Г. Основні риси правового становища українського населення стосовно спадкування за законодавством Речі Посполитої	49
Курочкіна Н.М. Інтуїтивне право та його місце у психологічній теорії Л. Петражицького	54
Конституційне право та конституційний процес в Україні	
Савчин М.В. Установлення конституції та правовий континуїтет державності: шляхи реалізації Основного Закону	60
Ганжа Н.В. Реалізація установчої процедури Верховної Ради України потребує вдосконалення	65
Задорожня Г.В. Організаційні форми роботи постійних комісій представницьких органів місцевого самоврядування	70
Журба С.О. Засідання Верховної Ради України та її органів	75
Проблеми державного управління та адміністративне право	
Солодаренко М.А. Парламентський контроль законності державного управління: зміст та основні форми	79

⁹ Кассо Л.А. Русское поземельное право. – М., 1906. – 260 с. – С. 190.

¹⁰ Изгоев А.С. Общинное право. – Спб, 1906. – 160 с. – С.12; Местное положение о поземельном устройстве крестьян, водворённых на помещичьих землях в губерниях Малороссийских: Черниговской, Полтавской и части Харьковской (ст. 240–241); Местное положение о поземельном устройстве крестьян, водворённых на помещичьих землях в губерниях: Киевской, Подольской и Волынской (ст. 215–217).

¹¹ Положение о найме на сельские работы // Саатчиан А.Л. Полный свод законов Российской Империи. – Спб., 1911. – в 2-х кн. – Кн. 2. – Томы IX–XVI. – 4680 с.

¹² Собрание узаконений и распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства Украины. – 1922. – № 51. – Отд. 1. – Ст. 750.

¹³ Указ Правительствующего Сената от 9 ноября 1906 года // Право. – 1906. – № 46. – С. 3581–3586.

¹⁴ Собрание законов и распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства СССР. – 1930. – № 9. – Отд. 1. – Ст. 105.

¹⁵ Собрание законов и распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства СССР. – 1930. – № 24. – Отд. 1. – Ст. 254.

¹⁶ Дзера О.В. Розвиток права власності громадян в Україні. – К., 1996. – С. 36.

¹⁷ Будучи членом сільськогосподарської артілі громадянин мав можливість займатись одноосібним селянським господарством, оскільки до 1935 р. розмір присадибних ділянок колгоспників не обмежувався, тому інформація по цих господарствах наводиться разом.

¹⁸ Сельское хозяйство СССР. Ежегодник 1935. – М., 1936. – С. 203.

¹⁹ Собрание законов и распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства СССР. – 1930. – № 24. – Отд. 1. – Ст. 255.

²⁰ Собрание законов и распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства СССР. – 1935. – № 11. – Отд. 1. – Ст. 82.

²¹ Земельное право. – М., 1949. – С.89–90.

²² Дзера О.В. Розвиток права власності громадян в Україні. – К., 1996. – С. 38.

²³ Янчук В.З. Проблемы теории колхозного права. – М., 1969. – С. 68.

²⁴ Відомості Верховної Ради СРСР. – 1939. – № 32.

²⁵ Обов'язкові поставки сільськогосподарської продукції державі господарствами колгоспників, робітників та службовців було відмінено з 01 січня 1958 р. постановою ЦК КПРС і РМ СРСР від 04 липня 1957 р. «Про відміну обов'язкових поставок сільськогосподарських продуктів державі господарствами колгоспників, робітників і службовців» // Решения партии и правительства по хозяйственным вопросам. В 5-ти т. 1917–1967 гг. Сборник документов за 50 лет. – М., 1968. – Т. 4. 1953–1961 гг. – 783 с.

²⁶ Відомості Верховної Ради СРСР. – 1953. – серп. – № 7.

²⁷ Янчук В.З. Проблемы теории колхозного права. – М., 1969. – 200 с. – С. 28–29.

²⁸ Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 20. – Ст.249; Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 13. – Ст. 85.

²⁹ Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 25. – Ст. 354.

³⁰ Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 528

³¹ Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 3. – Ст. 15.

³² Детальніше див.: Лебідь В.І. Правове становище особистих селянських господарств в Україні / Дис. ... к.ю.н. – К., 2002. – С. 38–55.

Отримано 10.11.2005

Резюме

В работе рассматриваются этапы правового регулирования такой правовой формы хозяйствования как крестьянский двор. Сравнительно-правовой анализ проводится между крестьянским двором периода Российской империи, и колхозным двором советского периода. На основе проведённого анализа сделан вывод о том, что отсутствие двора как правовой формы ведения личных крестьянских хозяйств в Украине способствует развитию этого вида хозяйствования граждан.

В.С. БАТИРГАРЕЄВА

*Владислава Станіславівна Батиргарєєва,
кандидат юридичних наук, вчений секретар
Інституту вивчення проблем злочинності
АПРН України*

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ ЖІНКИ-РЕЦИДИВІСТКИ

У науці кримінології загально визнаною є позиція, згідно з якою невід'ємним елементом кримінологічної характеристики будь-якого виду злочинності є особа злочинця¹. Разом із тим, особа злочинця несе важливу змістовну інформацію не лише як криміногенно значущий елемент, виявлений під час конкретно-соціологічного аналізу різних видів злочинів, а й у плані філософського осмислення «механізму» детермінації злочинної діяльності індивіда, розуміння соціально-психологічного феномена антисуспільних проявів як таких, вивчення суб'єкта специфічних соціально-психологічних відносин, особливості яких мають бути врахованими в процесі розслідування та судового розгляду кримінальних справ тощо².

При вивченні рецидивної злочинності ці положення набувають ще більшого значення, оскільки в загальній структурі всієї злочинності цей специфічний блок протиправних проявів виокремлюється саме за особливою характеристикою злочинця, в поведінці якого спостерігається множинність кримінально караних діянь, що за певних умов, зазначених у законі, визнаються рецидивом злочинів.

Якщо рецидивна злочинність загалом ставала предметом дослідження в кримінологічній літературі, то окремо жіночому рецидивізму, особі жінки-рецидивістки приділялося небагато уваги. Деякі результати вивчення феномена жіночого рецидивізму викладені в працях А.Б. Благої, Ю.І. Битко, В.В. Голіни, І.М. Даньшина, А.Ф. Зелінського, В.Е. Квашиса, Ю.В. Солопанова, М.В. Стрюк, В.В. Федусик, О.М. Яковлева та інших учених. Однак усі вони розглядали цю проблему або в контексті жіночої злочинності, або рецидивної злочинності в цілому. Тому здебільшого отримані результати мали ілюстративний характер і використовувалися, як правило, в контексті порівняння чи протиставлення кількісно-якісних показників жіночого та чоловічого рецидивізму, співвідношення первинної злочинності жінок з їхніми рецидивними злочинними проявами.

Висновки цих учених, безумовно, слугують методологічним підґрунтям для розуміння багатьох проблем, пов'язаних із рецидивними проявами в поведінці жінок. Однак дослідити проблему природи жіночого рецидивізму, створити типологію жінок-рецидивісток, розробити дійові рекомендації щодо повернення таких осіб до законотворчого способу життя навряд чи можливо без поглибленого аналізу особи цього різновиду злочинниць. При цьому слід погодитися з думкою І.Б. Степанової та Т.М. Явчуновської, що проблема рецидивної злочинності серед жінок має складну природу, котра визначається як соціальними умовами та середовищем, яке сприяє спадковості криміногенних ситуацій, недосконалістю каральної політики та підстав призначення й виконання покарання, недоробками в діяльності виправних установ, спеціалізованих державних і суспільних структур у вирішенні завдань ресоціалізації злочинниць, так і особистими властивостями злочинниць та стійкістю їхньої антисоціальної орієнтації³. Отже, в етіології даного виду злочинності особистісні параметри мають неабияке значення.

© В.С. Батиргарєєва, 2006

Криминологічна характеристика особи злочинця конструюється і розкривається за допомогою структури цієї особи. О.Б. Сахаров, вивчаючи особу злочинця немовби дає нам орієнтацію на те, що увага дослідника повинна бути звернена, з одного боку, на найважливіші сфери суспільного існування особи (сімейна, побутова, виробнича, загальногромадянська тощо), а з іншого – на «внутрішню» сферу особи – моральні, психологічні та соціально-фізіологічні ознаки, властивості, особливості⁴. На це ми й будемо спиратися в наших міркуваннях, додавши лише, що у структурі особи рецидивіста, як ні в якій іншій, на перший план висувуються кримінально-правові ознаки. Саме вони нерідко є своєрідними індикаторами стійкості, затятості особи в бажанні продовжувати вчинення злочинів і надалі, не зважаючи на прийняті стосовно неї каральні заходи.

Для створення криминологічної характеристики особи сучасної жінки-рецидивістки за спеціально розробленими запитальниками було вивчено матеріали більш як 100 архівних кримінальних справ та анкетування 260 жінок-рецидивісток, які відбувають покарання позбавленням волі. За результатами обробки та узагальнення відомостей, що містилися в заповнених запитальниках, отримано відповідні дані.

З усієї групи соціально-демографічних показників (стать, вік, національність, громадянство, освіта, спеціальність тощо) ми зупинилися тільки на тих, які, на наш погляд, дають найповніше уявлення про узагальнений портрет жінки-рецидивістки.

Отже, основну групу рецидивісток (40%) становлять жінки віком від 25 до 35 років. Прикро, що в сприятливіший у репродуктивному плані період життя, жінки відбувають покарання в місцях позбавлення волі. Далі криминогенна активність іде на спад: у віці від 36 до 40 років нові умисні злочини відмічені у 18% осіб; від 41 до 45 років – у 15%; від 46 до 50 років – у 11%; від 51 до 55 років – у 6%. Після 55 років показник жіночого рецидиву складає незначний відсоток – 3%. На вік 21-24 років припадає 6% рецидивісток; до 20 років – 1%. Тобто в молодому віці рецидивні прояви в поведінці жінок скоріше є винятком. До речі, 40 років тому найбільша питома вага рецидиву в жінок припадала на вікову групу 35-49 років (44,9%)⁵. Таким чином, чимдалі відбувалося молодшання жіночого рецидиву, що слід розцінювати як негативну тенденцію. При цьому сьогодні найкриминогеннішим віком учинення рецидивісткою першого злочинного діяння виявляється 14-20 років (!). У цьому віці вперше вчиняють злочин майже третина майбутніх рецидивісток.

Інтенсивність розвитку злочинності залежить не від віку як біологічної особливості, а перш за все від тих умов соціального середовища, в якому опиняється людина⁶. Тому чимало морально-психологічних властивостей і рис особи жінки-рецидивістки є результатом впливу певних обставин та близького оточення, безумовно, родини. Сім'я (батьківська або своя власна – подружня), як відомо, може справляти як сприятливий, так і несприятливий вплив на людину, залежно від того, в яких конкретних умовах вона живе, які цінності та ідеали домінують у сім'ї, які зобов'язання пов'язують її з сім'єю. Будь-яка родина, хоч би яким незначним був її вплив на дитину, неминуче залишає відбиток на особі людини⁶. Як виявлено під час дослідження, у повній сім'ї, в якій були обидва батьки, виховувалися 58% засуджених жінок-рецидивісток; 28% осіб указали на виховання в неповній сім'ї, в якій був лише один із батьків. У 4% опитаних батьки були, але майбутня рецидивіста проживала у бабусі або (та) дідуся, у когось із родичів, друзів або в інтернаті, нерідко у зв'язку з тим, що батьки були позбавлені батьківських прав. Ще 8% засуджених жінок були круглими сиротами, тому в дитинстві виховувалися в інтернаті чи дитячому будинку або мешкали з іншими родичами. Фактично проживали самостійно, без будь-якої підтримки чи, говорячи іншими словами, жебракували 2% засуджених осіб. При цьому дві третини засуджених жінок схарактеризували стосунки з батьками або близькими як добрі. Такі стосунки, на думку жінок, це – взаєморозуміння, любов, взаємоповага в сім'ї між батьками та дітьми. Приблизно кожна шоста рецидивістка відзначила, що стосунки, в їхніх батьківських сім'ях слід поцінувати як прохолодні, принаймні нейтральні, коли кожен жив своїм життям, мало цікавився проблемами іншої близької людини. Стосунки у власній родині кожної п'ятої рецидивістки були конфліктними, члени родини взагалі не розуміли одне одного, погано ставилися до інших членів родини, сварилися, ворогували тощо. Звісно, цей показник має здебільшо-

го суб'єктивний характер, але все одно він розкриває етіологію формування злочинної спрямованості в поведінці тієї чи іншої людини.

Подружнє життя багатьох жінок-рецидивісток не можна визнати благополучним, оскільки на момент опитування лише 22% з їх числа перебували у зареєстрованому шлюбі, у фактичних шлюбних стосунках – 9% осіб. Але 40% жінок виявилися незаміжніми. Ще 15% були розлучені; 14% – вдови. При цьому більшість (69%) з осуджених рецидивісток мають дітей, у вихованні яких, вони фактично не беруть ніякої участі.

Багато в чому правосвідомість і правову культуру людини зумовлює її освіта. Як показало проведене дослідження, загальноосвітній рівень злочинниць-жінок дещо нижчий, ніж у групі законослухняних громадянок. Так, серед засуджених чимало рецидивісток із початковою освітою до 5 класів – 13%, із загальноосвітньою базовою освітою 10-11 класів – 36%. Серед засуджених до позбавлення волі рецидивісток мали середню спеціальну освіту 42%, незакінчена вища освіта виявилася у 6% жінок, вища – лише у 3%.

Доповнюючи узагальнений соціально-демографічний портрет жінки-рецидивістки іншими показниками цієї групи, зазначимо, що в основному ці злочинниці є громадянками України (97%), мешканками міст (70%), такими, що мають власне житло (64%), на момент останнього засудження не працювали більш як 50%, третина з них не набули ніякої спеціальності.

Кримінально-правові ознаки у структурі особи злочинця дають необхідні відомості про вчинений злочин, його правові характеристики, є важливими для правильної кваліфікації вчиненого та індивідуалізації покарання, що визначається судом.

Проведеним дослідженням встановлено, що жінки-рецидивістки тяжіють до вчинення тогожних або однорідних злочинів. Тобто жіночий рецидивізм набуває спеціального характеру. На відміну від жінок чоловіки-рецидивісти схильні до загального рецидиву, інакше кажучи, до злочинної «полідіяльності» (56%). При цьому сьогодні рецидивістками найчастіше вчиняються злочини проти власності (53-55%). У межах цієї групи традиційно лідирують крадіжки, грабежі та розбої. Друге місце посідають злочини, діяння яких пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів або прекурсорів. На частку рецидивісток, що вчинили вказані злочини, припадає близько третини (28-30%). Злочини у сфері незаконного обігу наркотичних засобів учиняються жінками-рецидивістками на ґрунті вживання цих речовин самими злочинницями або ж у зв'язку з поширенням ними наркотичних засобів серед інших осіб. (У цьому випадку прибуток, отриманий від учинення наркотичних злочинів, як правило, є основним або істотним джерелом існування злочинниць). Третю позицію серед загальної кількості рецидивісток займають жінки, що вчинили злочини проти життя та здоров'я іншої особи. У теперішні часи це майже кожна десята злочинниця. При цьому тривожним є той факт, що 40% із них – це умисні убивці, кількість яких за три десятки років збільшилася у 6-7 (!) разів⁸.

Дві третини жінок (68%) учинили рецидивні злочини поодиночі. В інших випадках мала місце співучасть осіб. Найпоширеніша форма спільного вчинення злочинного діяння – участь у групі за попередньою змовою (29%). При цьому співучасниками найчастіше виступали знайомі, родичі, співмешканці, подруги та ін. Виходячи з криминологічного портрету цих осіб, слід зазначити, що й вони, й рецидивістки, як правило, є вихідцями з одного кола, представниками одного середовища. Питома вага жінок-рецидивісток у складі організованих злочинних груп становить лише 3%*. Такі групи спеціалізувалися, головним чином, або на поширенні наркотичних засобів, або на вчинення грабежів і розбоїв. Отже, найбільш небезпечні форми зорганізованості злочинного світу не набули у жінок такого поширення, як це спостерігається в рецидивній злочинності чоловіків; роль жінок залишається допоміжною і незначальною⁹.

У більшості випадків до рецидивісток застосовувалося покарання позбавленням волі: 86,5% осіб даної категорії. Відносно нечастими є випадки, коли до жінок-реци-

* За нашими даними, приблизно 17-18% чоловіків-рецидивістів учинили злочини в складі організованих злочинних груп або злочинних організацій.

дивісток застосовувалося покарання довічним позбавленням волі. З числа інших видів покарання призначалося обмеження волі, арешт, виправні роботи та ін., а також – покарання з випробуванням.

Як правило, злочинна діяльність рецидивісток обмежувалася одним-двома епізодами (56,3%). Триваліші терміни заняття злочинною діяльністю спостерігаються тоді, коли злочини ставали промислом з метою отримання основного прибутку.

Аналізуючи морально-психологічну сутність жінок-рецидивісток, доводиться відмітити істотні зміни в їхньому характері та психіці, зумовлені як способом життя, поверненням до вчинення нових злочинів, так і умовами відбування покарання, пов'язаного з позбавленням волі, інтенсивним процесом розпаду соціально-корисних зв'язків. Все це сприяє тому, що провідною рисою в багатьох із них стає зневіра в можливості свого благополучного майбутнього, небажання долати певні труднощі, що виникають після засудження або навіть після відбування покарання. Така внутрішня налаштованість призводить, з одного боку, до пасивності людини, байдужості до себе й навіть до близьких їй людей. З іншого ж боку, оскільки, на думку жінки-рецидивістки, їй нічого втрачати, погане в її житті вже відбулося, це призводить до відвертої цинічності, перш за все – до самої себе. Подібне ставлення до себе та свого місця в соціумі великою мірою пояснює їхню поведінку, спосіб життя, який нерідко будується за принципом: «Я не бажаю вдаватися кращою, ніж я є». Найчастіше дотримування такої життєвої «філософії» спостерігається тоді, коли жінка перебуває в місцях позбавлення волі і їй ніхто не чекає по той бік ґрат¹⁰.

У контексті цієї проблеми під час дослідження з'ясувалися засоби підтримки засуджених у колонії родичами, близькими, друзями та ін., що певним чином визначає можливі шляхи подальшого ресоціального напрямку. Отже, в основному підтримка засуджених родичами, близькими, друзями виражалася у вигляді листування. Саме до такого способу підтримки зв'язків удавалися 74% засуджених осіб, 51% жінок відчували підтримку зі свободи через пересилання їм пакунків і бандеролей. Для 22% одним із каналів підтримання зв'язків з родичами та іншими особами були побачення. Ще майже 2% відповіли, що відчують підтримку у вигляді грошових переказів і телефонних розмов. Майже одну п'яту з числа рецидивісток ніхто з рідних, близьких або друзів взагалі не підтримує*. Тому чимало хто з рецидивісток вважає, що їм немає до кого повертатися після відбування покарання, оскільки на свободі їх не чекають. Самотність, відсутність житла й роботи, сімейних і родинних зв'язків ще більшою мірою робить жінку соціально неадаптованою. Наслідком цього є рецидив злочинів¹¹.

Глибину зіпсованості особи, її моральної деградації характеризує і її ставлення до вживання спиртних напоїв і наркотичних засобів. Установлено, що цей фактор відіграє неабияке значення в генезисі рецидивної злочинності жінок. Адже багато злочинів, особливо насильницького характеру, вчиняється в стані алкогольного сп'яніння. Анкетування засуджених рецидивісток показало, що 70% із них періодично вживали алкогольні напої; ще 4% вживали їх систематично. Приблизно третина рецидивісток вчинила злочин саме під впливом алкогольного сп'яніння. Вочевидь, мотивування злочинних дій нетверезим станом є спробою якось виправдати свою поведінку, але факт залишається фактом: алкоголізація серед цих жінок набула великих масштабів. Проте ніхто з рецидивісток не вважає себе хворою на алкоголізм, навіть якщо до них застосоване примусове лікування.

Крім того, в останнє десятиріччя все виразніше простежується зростання злочинних діянь, пов'язаних із поширенням і споживанням наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів або прекурсорів. Як свідчить аналіз емпіричного матеріалу, кожна третя жінка, що вчинила рецидивний злочин, була втягнута до незаконного обігу наркотичних засобів. У момент учинення злочину 6% рецидивісток перебували у стані наркотичного сп'яніння. При цьому з усього числа рецидивісток 35% (!) уражені наркотичною

* При оцінці вказаних показників слід звернути увагу на те, що одну й ту ж саму засуджену можуть підтримувати відразу кількома способами, наприклад, побачення, телефонні розмови, листування та ін., тому сума показників у даному разі перевищує 100%.

залежністю. Ще 11% жінок хоча б раз у житті вживали ці речовини. Слід зауважити, що ці дані, як і стосовно періодичності вживання алкоголю, отримані зі слів засуджених. Тому вважаємо, що об'єктивно ці показники є ще значнішими.

У мотиваційному комплексі поведінки жінок-рецидивісток превалюють корисливі мотиви. Але ця корисливість не завжди зумовлюється паразитизмом як способом життя, якого вони свідомо б дотримувалися. Серед рецидивісток, як показано вище, багато неодружених, безробітних, більш як дві третини з них мають дітей. Як правило, їм немає на кого покладатися, але треба якось виживати. Отже, отримання засобів до існування у злочинний спосіб – це найшвидший шлях до виходу зі скрутного матеріального становища.

Підводячи підсумок цьому аналізу зазначимо, що вивчення особи жінки-рецидивістки є обов'язковим елементом кримінологічної характеристики рецидивної злочинності, він показав, що, по-перше, з кожною новою судимістю відбувається майже незворотній процес моральної деградації та маргіналізації таких жінок. Однак, на відміну від чоловіків-рецидивістів, жінки не ідентифікують себе зі злочинним світом, тому й не намагаються зайняти певну нішу в злочинній ієрархії. По-друге, корисливість жінок-рецидивісток лежить в основі вчинення як злочинів проти власності, так і злочинних діянь у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, а також багатьох злочинів проти життя та здоров'я особи. Але корисливість має різні витoki, які не завжди зумовлюються паразитизмом як способом життя. По-третє, в етіології злочинних діянь жінок-рецидивісток як вагомий чинник слід враховувати алкогольну й наркотичну обтяженість жінок, що дедалі більше визначає сутність жіночого рецидивізму. По-четверте, докладний аналіз особи жінки-рецидивістки потрібен, з одного боку, для їх типологізації та вироблення рекомендацій практичної спрямованості щодо зниження кількості рецидивних злочинів жінок, а з іншого – для перевірки й додаткової аргументації раніше зроблених висновків із цієї проблематики.

¹ Кальман А.Г., Христич І.А. Понятийный аппарат современной криминологии. Терминологический словарь / Под общ. ред. В.В. Голины. – Харьков, 2005. – С. 95; Зелинский А.Ф. Криминология: Курс лекций. – Харьков, 1996. – С. 164; Кальман А.Г. Криминологическая характеристика, детерминация и предупреждение изнасилований: Автореф. дис... канд. юрид. наук. – Харьков, 1986. – С. 10; та ін.

² Игошев К.С. Типология личности преступника и мотивация преступного поведения. – Горький, 1974. – С. 3-4.

³ Степанова И.Б., Явчуновская Т.М. Криминологическая характеристика рецидивной преступности женщин // Правоведение. – 2004. – №2 (253). – С. 105.

⁴ Сахаров А.Б. Учение о личности преступника // Сов. государство и право. – 1968. – №9. – С. 66.

⁵ Солопанов Ю.В., Квашиш В.Е. Рецидив и рецидивисты. – М., 1971. – С. 7.

⁶ Куфаев В.И. Рецидивисты // Преступный мир Москвы / Под ред. М.Н. Гернета. – М., 1924. – С. 109.

⁷ Куфаев В.И. Там само. – С. 116.

⁸ Солопанов Ю.В., Квашиш В.Е. Вказана праця. – С. 10-11.

⁹ Степанова И.Б., Явчуновская Т.М. Вказана праця. – С. 99.

¹⁰ Батургарєєва В.С. Жіноча рецидивна злочинність в Україні: кримінологічний аналіз сучасного стану // Вісник Академії правових наук України. – 2005. – №3. – С. 210.

¹¹ Голина В.В. Жіноча злочинність в Україні: характеристика і попередження // Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. – Вип.33 / Відп. ред. В.Я. Тацій. – Харків, 1998. – С. 140.

Отримано 6.10. 2005

Резюме

В статті излагаются результаты криминологического анализа личности женщины-рецидивистки. В структуре подобной личности выделяются три группы признаков – социально-демографические, уголовно-правовые и нравственно-психологические, что позволяет создать обобщенное представление о современном женском рецидивизме. Таким образом, через криминологический анализ личности рецидивистки в целом раскрываются основные тенденции женской рецидивной преступности в Украине.